

Evropska
komisija

Kaj je Eurydice

V omrežju Eurydice proučujemo in poročamo o organiziranosti evropskih izobraževalnih sistemov in njihovem delovanju. Pripravljamo opise nacionalnih izobraževalnih sistemov, primerjalne študije o izbranih temah, kazalnike in statistike. Vse publikacije Eurydice objavimo na spletišču Eurydice, kjer so brezplačno dostopne, ali po naročilu brezplačno pošljemo tudi v tiskani obliki. Sodelavci Eurydice spodbujamo razumevanje, sodelovanje, zaupanje in mobilnost tako na evropski kot na mednarodni ravni. Omrežje sestavljajo nacionalne enote, ki delujejo v posameznih evropskih državah. Dejavnosti nacionalnih enot usmerja Izvršna agencija EU za izobraževanje, avdiovizualne vsebine in kulturo. Za več informacij obiščite <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>.

Poročilo

»Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2014 Edition«

v angleščini je objavljeno na spletišču Eurydice:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/key_data_en.php

Tiskane izvide poročila

naročite na:

eacea-eurydice@ec.europa.eu

Stik

Wim Vansteenkiste,

Communication and Publications:

+32 2 299 50 58

Poudarki Eurydice

Razmere v programih predšolske vzgoje in varstva niso enake za vse otroke v Evropi

V času, ko se soočamo z vedno novimi izzivi, je pomembno, da s kakovostno predšolsko vzgojo omogočimo dober začetek vsem otrokom. Čedalje bolj prepoznavamo daljnosežne prednosti vzgoje in varstva v predšolskem obdobju: od gospodarskih koristi za družbo kot celoto do boljših dosežkov v šoli. V mednarodnih raziskavah znanja (PISA 2012 (OECD) in PIRLS 2011 (IEA)) so ugotovili, da otroci in mladostniki, ki so bili vključeni v vzgojo in varstvo v predšolskem obdobju, dosegajo boljše rezultate pri branju in matematiki. Z zagotavljanjem visokokakovostnih vzgoje in varstva predšolskih otrok bi v prihodnosti lahko zmanjšali izdatke za socialno varstvo, zdravstvo in celo sodstvo. Kakovostna predšolska vzgoja in varstvo postavljata trdne temelje za uspešno vseživljenjsko učenje, kar koristi otrokom, predvsem tistim iz prikrajšanih družin. To je temelj, na katerem je mogoče graditi boljši in pravičnejši izobraževalni sistem.

V oporo politikam, utemeljenim na podatkih, smo v omrežju Eurydice skupaj z Eurostatom pripravili novo študijo z naslovom »Pomembni podatki o vzgoji in varstvu predšolskih otrok, 2014«. S pomočjo mednarodno primerljivih kazalnikov bralec spozna, kaj pomeni visoka kakovost v vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Opisi struktur, organizacije in financiranja v Evropi temeljijo na statističnih podatkih in informacijah o sistemih. Poročilo zajema odgovore na specifična vprašanja, pomembna za oblikovalce politik: dostop, upravljanje, zagotavljanje kakovosti, cenovna dostopnost, strokovna usposobljenost delavcev, vodenje in ukrepi za pomoč prikrajšanim otrokom. V nadaljevanju je povzetek najpomembnejših ugotovitev.

Poročilo zajema 32 evropskih držav (37 izobraževalnih sistemov), ki sodelujejo v omrežju Eurydice in programu Vseživljenjsko učenje (2007–2013), razen Nizozemske.

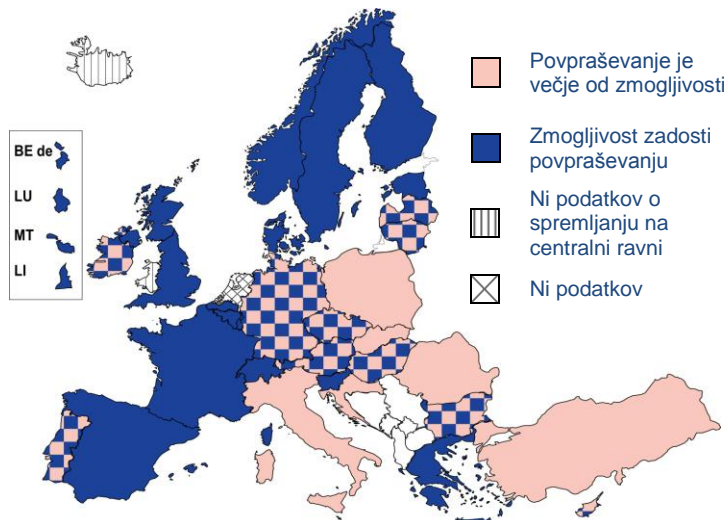
Izobraževanje in
usposabljanje

V večini evropskih držav bo tudi v prihodnje, navkljub manjšanju števila prebivalstva, premalo mest v vzgoji in varstvu za predšolske otroke do treh let

V Evropi je danes 32 milijonov otrok v starosti, primerni za vključitev v predšolsko vzgojo in varstvo. Glede na projekcije prebivalstva lahko predvidevamo, da bo do leta 2030 v primerjavi z letom 2012 v Evropski uniji 2,5 milijona otrok manj. Kljub upadu naj bi povpraševanje po prostih mestih v predšolski vzgoji in varstvu – predvsem za mlajše otroke – še naprej presevalo zmogljivost. Vključenost otrok, mlajših od treh let, je v resnici zelo majhna. Trenutna zmogljivost zadosti povpraševanju le v štirih evropskih državah: na Danskem, Finskem, Švedskem in Norveškem. Nasprotno pa je vključenost otrok, ki so leto ali dve pred vstopom v primarno izobraževanje, velika.

Povpraševanje presega zmogljivost za otroke vseh starosti na Hrvaškem in Slovaškem ter v Italiji, Romuniji in Turčiji. Razmerje med povpraševanjem in zmogljivostjo pa je znotraj posamezne države lahko različno. Na primer, v Bolgariji, Latviji, Sloveniji ter na Madžarskem in Portugalskem dobijo otroci na podeželju prosto mesto hitreje kot otroci v večjih mestih.

Povpraševanje in zmogljivost v javno financiranih institucijah za vzgojo in varstvo predšolskih otrok, starih tri leta ali več, 2012/13

Vir: Eurydice.

Otroci iz socialno šibkejših družin se manj vključujejo v programe predšolske vzgoje in varstva

V Evropi vsak četrty otrok, mlajši od 6 let, živi na pragu revščine ali socialne izključenosti in morda potrebuje posebne ukrepe za pomoč na izobraževalni poti. Vseeno se prikrajšani otroci manj vključujejo v predšolsko vzgojo in varstvo. Eden od prednostnih ciljev evropskih usmeritev in politik na tem področju je doseči večjo vključenost otrok iz socialno prikrajšanih družin. Zato skoraj povsod staršem nudijo finančno pomoč, ki je odvisna od premoženja družine. V večini evropskih držav je posebno usposabljanje za delo z otroki z dodatnimi potrebami del programa začetnega

izobraževanja osebja. Medtem ko je v nekaterih državah posebno usposabljanje obvezno za vse strokovne delavce v vzgoji in varstvu predšolskih otrok (Belgija – francoska skupnost, Danska, Španija, Francija, Avstrija, Slovenija in Turčija), je v drugih obvezno le za strokovne delavce, ki se pripravljajo za delo s starejšimi otroki (Romunija, Slovaška in Švica). V večini držav timom pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok pomagajo pedagoški psihologi in logopedi; pomoč strokovnjakov, specializiranih za poučevanje branja in matematike je redka.

Pomoč pri učenju jezika je najbolj pogosta oblika centralizirane pomoči za prikrajšane otroke.

Mlajši kot so otroci, nižja je zahtevana stopnja izobrazbe strokovnih delavcev

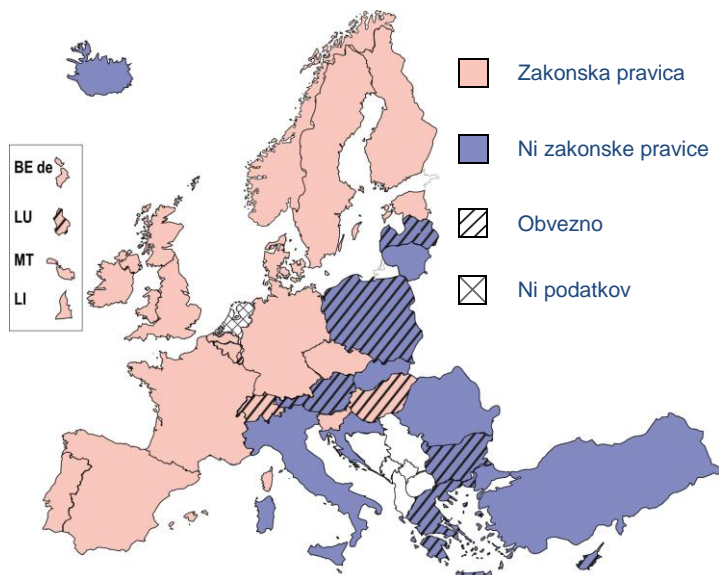
V državah zahtevajo različno stopnjo izobrazbe za strokovne delavce v vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Običajno morajo imeti strokovni delavci za delo s triletniki in starejšimi otroki najmanj diplomu prve stopnje (*Bachelor*), razen v Franciji, Italiji ter na Portugalskem in Islandiji, kjer je obvezna najmanj diploma druge stopnje (*Master*). Praviloma velja, mlajši kot so otroci, nižja je zahtevana stopnja izobrazbe. Na primer, v več kot

dveh tretjinah držav strokovni delavci, ki delajo s triletniki in mlajšimi otroki, ne potrebujejo diplome prve stopnje.

V državah, v katerih imajo regulirano vzgojo in varstvo predšolskih otrok na domu, je običajno predpisana minimalna formalna izobrazba oziroma posebno usposabljanje, ki je lahko pogoj za akreditacijo. V polovici držav, v katerih imajo regulirano vzgojo in varstvo na domu, morajo bodoči varuhi opraviti obvezen program usposabljanja za opravljanje dejavnosti na domu; ne potrebujejo pa formalne izobrazbe.

V večini evropskih držav ima vsak predšolski otrok zagotovljeno mesto v vzgoji in varstvu, a le v nekaj državah že v najzgodnejšem otroštvu

Zakonska pravica oziroma obvezna predšolska vzgoja in varstvo, 2012/13

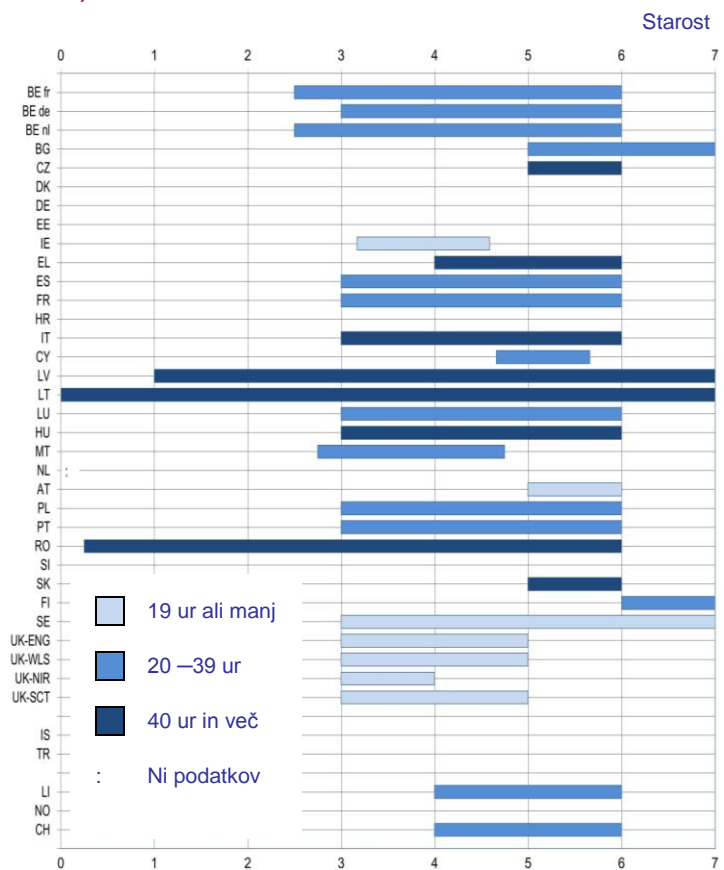

Vir: Eurydice.

V večini evropskih držav imajo otroci zagotovljeno mesto v programu predšolske vzgoje in varstva, bodisi na podlagi zakonske pravice (do mesta) bodisi z obveznim vključevanjem vsaj leto ali dve pred vstopom v šolo. Obstajajo pa pomembne razlike v starosti, pri kateri se otrokom zagotovi mesto. Le na Danskem, Finskem, Švedskem, Norveškem in Malti (od aprila 2014) ter v Nemčiji (od avgusta 2013), Estoniji in Sloveniji ima vsak otrok zakonsko pravico do predšolske vzgoje in varstva kmalu po rojstvu oziroma pogosto takoj po zaključku dopusta za nego in varstvo otroka. V približno eni tretjini evropskih držav zagotavljajo mesto otrokom od tretjega leta starosti.

V polovici evropskih držav sta vzgoja in varstvo brezplačna za otroke od 3. leta starosti

Brezplačna vzgoja in varstvo predšolskih otrok po starosti in urah na teden, 2012/13

Vir: Eurydice.

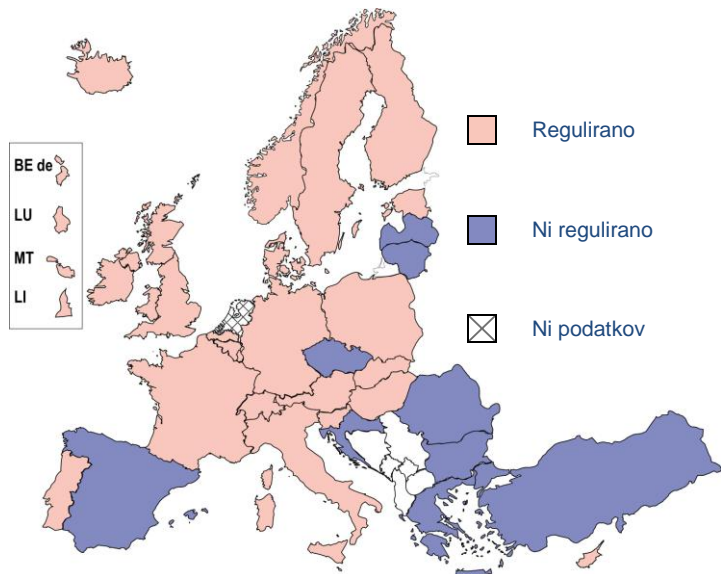
Starost

Cenovna dostopnost je zelo pomemben dejavnik, ko želimo omogočiti vključenost vsem otrokom, predvsem tistim, ki to najbolj potrebujejo. Zato je v večini evropskih držav predšolska vzgoja vsaj eno leto brezplačna, medtem ko sta vzgoja in varstvo v približno polovici evropskih izobraževalnih sistemov brezplačna za predšolske otroke od tretjega leta starosti dalje. Starši plačujejo predšolsko vzgojo in varstvo v vseh starostnih obdobjih v večini nemških dežel, Estoniji, Sloveniji, Turčiji ter na Danskem, Hrvaškem, Islandiji in Norveškem. Prispevki staršev so najnižji v vzhodnoevropskih in nordijskih državah.

Samo v Latviji, Litvi in Romuniji sta predšolska vzgoja in varstvo v javno financiranih programih brezplačna že od starosti, primerni za vključitev. Vendar so razpoložljiva prosta mesta enako pomembna. V teh treh državah otroci skoraj celo predšolsko obdobje nimajo z zakonom zagotovljene pravice do prostega mesta. Zato tudi ne dobijo vsi mesta in mnogo jih še vedno nima dostopa do vzgoje in varstva.

V večini evropskih držav imajo poleg institucionalnih vzgoje in varstva tudi regulirana vzgojo in varstvo predšolskih otrok na domu

Regulirana vzgoja in varstvo predšolskih otrok na domu, 2012/13

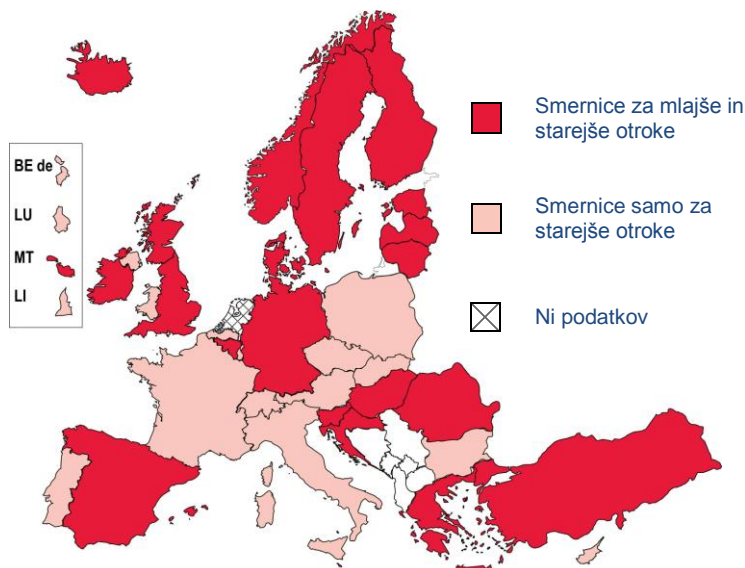
Vir: Eurydice.

V vseh evropskih državah imajo urejen sistem formalne predšolske vzgoje in varstva, ki sta institucionalno organizirana. Organiziranost pa se razlikuje med državami. Najobičajnejša sta dva načina: enovit sistem, v katerega se lahko vključijo vsi otroci, ki še niso šoloobvezni, in ločen sistem, v katerem so storitve organizirane ločeno za mlajše in starejše predšolske otroke. Enoviti sistemi so značilni za večino nordijskih držav, baltskih držav, Hrvaško in Slovenijo.

Poleg tega imajo v večini držav reguliran sistem vzgoje in varstva predšolskih otrok na domu. To pomeni, da dejavnost izvaja usposobljen ponudnik na svojem domu.

Samo v polovici evropskih držav imajo pedagoške smernice za delo z otroki, mlajšimi od treh let

Pedagoške smernice za institucionalno predšolsko vzgojo in varstvo, sprejete na centralni ravni, 2012/13

Vir: Eurydice.

Kakovost vzgoje in varstva predšolskih otrok je odvisna predvsem od učinkovitosti procesa poučevanja in učenja. Zato so v vseh evropskih državah v pomoč izvajalcem pripravili pedagoške smernice. V približno polovici držav so smernice pripravili samo za vzgojo in varstvo otrok, starejših od treh let. Pri mlajših je pogosto poudarek na varstvu. Na centralni ravni sprejete smernice za delo z otroki, mlajšimi od treh let, so bolj značilne za države, v katerih imajo enovit sistem in v katerih so za vse predšolsko obdobje odgovorni organi, pristojni za izobraževanje.

Poročilo »Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2014« v angleščini je objavljeno na spletišču Eurydice: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/key_data_en.php

V slovenščini pa ga najdete na spletišču nacionalne enote Eurydice: <http://www.eurydice.si/>

Dodatne informacije: Eurypedia: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurypedia_en.php